

László Székely

Romance

Het werd avond. De witgloeiende hemel begon opaalgrijs te worden. De hoge, naar de wolken grijpende bomen aan de rand van de plantage wierpen een lange, paarse schaduw op de geploegde aarde van de plantage. De gekartelde bladeren van de klapperboom hingen slap na een zwoele dag. Aan de rand van het bos begon een roedel apen, brullend en elkaar slaand zijn slaappleats in te richten. In het drassige, ontoegankelijke oerwoud begon het geheimzinnige, gevaarlijke leven van de nachtelijke jungle.

De jonge assistent, die sinds kort naar het eiland gekomen was, liep langzaam naar huis. Zijn vuile, doorzwete, witte pak kleefde aan zijn lichaam, onder zijn tropenhelm broeide de lucht, langs zijn ruggengraat sijpelde het zweet in stroompjes naar beneden. Met zijn grote, met spijkers beslagen stok sloeg hij de toppen van de manshoge varens af om zich te vermaken. Hij bedacht dat het nu thuis in Europa lente was, dat op de Gellért-berg nu de perzikbomen bloeiden. Voor de cafés werden nu de terrasjes uitgezet, jonge meisjes liepen in hun luchtige jurkjes op straat, van de bergen van Buda kwam een zacht lentebriesje....

Hij zuchtte diep en liep met hangend hoofd verder. Toen hij achter de koeliebarakken op het kleine pondokplein kwam, stopte hij plots.

Midden op het pondokplein vochten twee halfnaakte, koffiebruine mensen op leven en dood. Ze vochten stil, met een stoere onverschrokkenheid. De ene had een parang, de andere een bijl in de hand. Op enkele momenten stonden ze stil, keken elkaar voor een ogenblik aan, als twee vechtende hanen en dan blonk de parang weer en sloeg de bijl op nieuw. Het leek alsof de twee een oeroude, onbekende krijgdsdans aan het uitvoe-

ren waren. Met elegante bewegingen draaiden ze zich, hun gespierde armen slingerden ze in de lucht, met hun krachtige naakte benen sprongen ze omhoog. De ene had een diepe wonde op zijn voorhoofd. Uit de wonde stroomde bloed langs zijn gezicht en over zijn naakte, bezwete, glanzende, bronzen lichaam. Het gezicht van de ander gloeide als een rode vlek in de grijze avond. In de rode vlek blonken slechts spookachtig zijn zwart glinsterende ogen en zijn wit gebit. In de doodse stilte waren alleen hun zware, hijgende ademhaling en de slagen van hun wapens te horen. In de deuren van de koeliebarakken rond het pondokplein slenterden verveelde koelievrouwen, met hun kinderen op de arm, of ze roerden in de zwarte pannen, die in het open vuur op twee stenen stonden, hun rijst voor het avondeten. Op de stoep van de barakken hurkten mannen, die hun werktuigen slepen en geïnteresseerd keken naar het pondokplein, waar de twee inlanders hun gevecht op leven en dood voerden. Naakte kinderen met enorme rijstbuiken speelden op het stoffige plein, zonder de tragedie om hen heen op te merken.

De jonge assistent stond als vastgenageld aan de grond. Hij keek alsof een fantastisch groteske nachtmerrie zich voor zijn ogen afspeelde.

Hij staarde lange tijd, gefascineerd naar de rechtenden en leek wel bedwelmd. Dan kwam hij langzaam bij zinnen en keek rond. Naast hem stond een Maleise vrouw tegen de van planken getimmerde muur van de koeliebarak leunend. Haar warrige, met klapper besmeurde, zwarte haar hing in haar slaperige ogen. Om haar hals hing een slendang, waarin een klein, kaalgeschoren, naakt kind zat. In zijn mond stak een sigarenpeuk.

"Wat gebeurt hier?" vroeg de assistent.

De vrouw keek sloom op met haar slaperige ogen en staarde lang in zijn gezicht, alsof ze de vraag niet had begrepen. Daarna keek ze neer op het kind dat aan haar middel hing.

"Eeeh! Deze djoeloeng is altijd maar aan het roken!" zei ze op berispende toon, maar ze keek met de trots van een moeder naar de blanke heer. Plotseling trok ze de sigarenpeuk uit de mond van het tweejarige kind en stak die in haar eigen mond.

"Wat gebeurt hier?" schreeuwde de assistent deze keer wat harder. De vrouw keek weer met haar slaperige ogen naar hem, maar vervolgens antwoordde ze alsof ze uit een droom wakker werd:

"Soekidin is met Djaloe aan het vechten."

De mannen op de stoep van de barakken, die hun bijlen en hakken aan het slijpen waren, keken voortdurend op naar het gevecht. De kinderen speelden met klapperdoppen in de zand.

De vechtenden hijgden, langs hun van zweet glanzende lichaam stroomde bloed, hun wapens blonken in de lucht.

De blanke assistent sprong naar de twee vechtende mannen om een einde te maken aan de bloederige krijgsdans, maar op dat moment sloeg de parang neer. Een van de lichamen tuimelde, draaide om zijn as en viel neer op de grond. De andere sprong terug en keek met gespannen spieren, verstart naar de gevallen tegenstander. Hij stond er bezweet, bloederig, glinsterend-bruin, alsof behalve hen niemand op de wereld bestond.

"Eeeeh! Kijk eens Djoelong! Samadin heeft gewonnen!" zei de vrouw en draaide met haar vuile handen het onverschillige gezicht van Djoelong in die richting. "Eeeeh! Samidin heeft gewonnen! Djaloe is dood!" zeiden de vrouwen en roerden weer in hun rijst.

"Ssssst" zeiden de mannen en schudden hun hoofd van nee "Djaloe is dood. Samidin heeft hem neergestoken. Ssst, wie had het gedacht!" waarna ze een strootje opstaken en hun bijlen verder slepen.

De assistent stond in het midden van het plein, tegenover de moordenaar. Tussen hen lag bloederig en bezweet de dode op de grond.

De benen van de blanke waren aan het trillen van opwinding. Een koude rilling liep over zijn lichaam.

"Pak de moordenaar!" schreeuwde hij eindelijk.

De moordenaar merkte nu pas de blanke tuwan op. Zijn vechtlust was op slag verdwenen, hij keek vluchtig in de ogen van de blanke en verward sloeg hij zijn ogen neer. Met zijn duim en wijsvinger veegde hij het bloed van het lemmet van de parang af. Hij hurkte gehoorzaam neer en groette de tuwan op een zachte, eerbiedige toon: "Tabeh tuwan."

Het mannetje, dat net nog om zijn leven vocht, kromp ineen tot een gehoorzame koelie. De doodsverachtende oermens kroop voor de voeten van zijn heer, naast het bloederige lijk van zijn tegenstander.

De mannen, die gehurkt op de stoep van hun barakken zaten, stonden langzaam op en kwamen wat dichterbij. Het bleke gezicht van de blanke werd rood van plotselinge woede.

"Waarom heb je hem vermoord?" bulde hij de hurkende inlander toe, die maar naar de grond bleef kijken.

Voor een seconde keek de koelie op, zijn blik doorboorde de ogen van de blanke en dan sloeg hij zijn ogen weer neer en zweeg. De blanke wachtte een tijdje op antwoord. De koelies stonden met een radeloos gezicht rond de blanke. De kinderen tekenden cirkels in het zand. Onder de pannen van de vrouwen gloeide het vuur purperrood in de avondschemering. De moordenaar zweeg.

"Waarom hebben jullie dit toegelaten?" wendde de blanke zich tot de rondgapende koelies. "Waarom hebben jullie die twee niet gestopt?" De koelies keken naar elkaar en gaven geen antwoord. Ze stonden lang zo en zwegen. Een oude koelie met een verweerd gezicht zei eindelijk: "Als zij willen vechten, is dat hun zaak." De assistent keek in het gezicht van de oude, gehavende koelie. Hij wilde iets zeggen, maar trok alleen zijn schouders op. "Bind hem vast en breng hem naar mijn kantoor!" en hij wees op de hurkende moordenaar.

Onder een grote waringinboom met grote, breed uitwaaierende takken, waaraan een groot net van luchtwortels naar beneden hing, stond een hut die van planken getimmerd en met palmladeren bedekt was. De hut had slechts aan drie kanten een planken muur: de voorzijde, die aan de kant van het plein was, bestond uit een gapend gat. Dit was het huis van de wet, waar de blanke rechter één keer per week recht sprak. In de hut stond een lange houten tafel, van planken getimmerd, met vijf stoelen voor de blanke rechter, de vertegenwoordiger van de regent en de Maleise krani's. Op de door prikkeldraad omheinde plaats wierpen ranke klapperbomen en djatibomen hun donkere schaduw op het zand. Achter de prikkeldraadomheining stond een stille rij van op palen gebouwde, van palmlaren gevlochten hutjes.

Op het pleintje zaten inlanders in hurkende houding op de grond zachtjes met elkaar te praten en wachtten op de komst van de rechter. Tussen de groepjes inlanders stonden enkele tjentengs in hun kaki uniform tegen de bomen geleund. In hun slappe hand hielden ze een touw vast. Het andere eind van het touw was aan de polsen van de gevangenen vastgebonden, ten teken van het feit dat ze geen vrije mannen zijn, maar aangeklaagden. Aanklagers, aangeklaagden, getuigen zaten in een groepje en fluisterden over buitengewoon interessante dingen: de njai van die blanke tuwan gaat vreemd met de waterdrager, de andere blanke voert zich twee keer per dag helemaal dronken, de Chinese handelaar die opium heeft gesmokkeld, is gepakt. Nu is er een andere Chinese handelaar, maar die smokkelt ook wel eens opium. De tjentengs lieten ook soms een woordje vallen, zo namen ze ook aan het gesprek deel. Ze trokken hun broek omhoog, die steeds weer afzakte, en stiekem deden ze hun grote leren veldschoenen uit die het blanke militaire gezag hun opdrong. Ze keken jaloers naar de andere inlanders in burger die traditionele, luchtige kleren droegen. Maar er was niets aan te doen: "Toewan soeroeh!" – *De*

heer heeft het bevolen. Hoe zou een arme inheemse tjenteng het bevel van de blanken kunnen veranderen?

Het gesprek verliep zacht, monotoon, zonder discussie, zonder meningsverschillen. Waarom zou je je druk maken? Het leven is kort en Allah heeft de wereld niet geschapen opdat de mensen elkaar met hun zinloze ergernis het leven zuur maken. Alles moet zijn gangetje gaan, zonder boosheid en ruzie. Uiteindelijk sterven we toch allemaal, het heeft dus geen zin ons op te winden.

Het gesprek stokte: van verre kon men het ratelen van een auto horen en na enkele minuten stopte een oude Ford voor het poortje van de prikkeldraadomheining. Uit de auto stapten moeizaam enkele mensen: een man in een wit pak, een oude, gerespecteerde inlander en een paar jonge Maleise krani's. De mensen die op het pleintje zaten, keken met eerbied naar de grote bundels paperassen, die de krani's onder hun arm droegen en ze schraapten stilletjes hun keel.

Op de stoel in het midden ging de man met het witte pak zitten, naast hem nam de oude, gerespecteerde inlander plaats, die de vervanger en broer van de regent was.

De blanken hadden de resident in zijn ambt gelaten. Hij kon zijn paleis houden en kreeg een ruim jaarsalaris, maar in het regeren van het land had hij geen inspraak meer. Bij de rechtszittingen moest hij echter aanwezig zijn om het volk de indruk te geven dat zijn vorst nog macht had.

De Maleise krani's legden hun paperassen op de tafel en de zitting was geopend.

Een tjenteng leidde Samidin, die aan een touw was gebonden, voor de tafel van de heer. Toen werden hem een aantal vreemde vragen gesteld: Hoe laat was de vechtpartij begonnen? Had hij zijn parang voor het gevecht geslepen? Waarom had hij Djaloe gedood?

Samidin keek radeloos rond. Hoe laat het begon? Wie kon dat nou weten? Of hij zijn parang geslepen had? Wat had dat met de hele zaak te maken? Hij had Djaloe gedood, zo simpel was het. Waarom werden deze vragen gesteld?

De oude broer van de resident boog zijn hoofd en keek onverschillig naar de tafel. De tjentengs keken naar elkaar en schudden hun hoofd. De Maleiers die op de grond zaten, staarden elkaar met een verbaasd gezicht aan. Wat voor vragen stelt de blanke tuwan nou? Samidin had Djaloe vermoord. Dat wist toch iedereen. Wat moest je dan nog vragen? Hij had Djaloe gedood omdat Djaloe zijn vrouw verleid had. Dat wist ook

iedereen behalve de blanke tuwan. Samidin had Djaloe gedood, zoals het een man betaamt. Hij had Djaloe niet geniepig van achteren aangevallen, maar hem in een gevecht van man tegen man gedood. Waarom was het dan belangrijk of het om vier uur 's middags was of om zes uur 's avonds? En of Samidin eerst zijn parang had geslepen? Wat kon een man anders doen dan dat wat Samidin had gedaan?

Maar de blanke rechter is een orang blanda, hij heeft de gerechtigheid alleen uit boeken geleerd en zo spreekt hij ook recht. Zijn levensopvatting is niet zo eenvoudig, omdat in zijn land de gewoontes, de verhoudingen en de moraal heel anders zijn dan hier.

De blanke rechter heeft een leverkwaal en hij heeft het ook verschrikkelijk warm. De getuigen spreken elkaar tegen. Sommige getuigen begrijpen niet eens zijn vraag. De rechter ergert zich. De enige normale getuige is de jonge assistent. Hij kan wel zeggen hoe oud hij is, waar hij geboren is en wat zijn religie is. Hij weet ook wanneer de vechtpartij was begonnen. De rechter is klaar met zijn oordeel: vijf jaar dwangarbeid.

"Trima kasi banjak! – *Hartelijk dank.*" mompelt Samidin opgelucht en staat op.

"Kom dan!" zegt de tjenteng vriendelijk en trekt zachtjes aan het touw.

Vertaald door Gábor Pusztai

Szumátrai Románc

Esteledett. A fehéren izzó ég lassan kezdett opálossá szürkülni. Az őserdő szélének meredeken az ég felé ágaskodó fái hosszú, lila árnyékot vetettek az ültetvény feltúrt földjére. A kókuszpálmák csipkés levelei bágyadtan csüngtek a tikkasztóan meleg nap után. Az erdőszélen majomcsorda helyezkedett el, üvöltve és egymást pofozva éjszakai nyugovóra. Bent, az átjárhatatlan, mocsaras erdőben megkezdődött a dzsungel titokzatos, alatomos éjszakai élete.

A fiatal ültetvény-felügyelő, aki nemrég jött a szigetre, fáradtan ballagott hazafelé. Fehér vászonruhája izzadtan és piszkosan tapadt testéhez, parafacsákója alatt megrekcent a levegő, hátgerince mély árkába kis izzadság-patakok igyekeztek lefelé. Nagy, szögesvégű botjával szórakozottan csapdosta az embernagyságú páfrányok kunkora hajtásait és arra gondolt, hogy otthon, Európában most tavasz van, a Gellérthegyen virágnak a barackfák, a kávéházak elé kirakják a kerteket, fiatal lányok könnyű ruhában, nevetgélve sétálnak az utcán, a budai hegyek felől enyhe tavaszi szellő lengedez...

Sóhajtott és lógó fejjel baktatott tovább.

Amikor a kuli-barakk mögül kilépett a kuli-kaszárnya udvarára, hirtelen megállt.

Az udvar közepén két kis izmos, félig meztelen, kávészínű ember viaskodott életre-halálra. Hang nélkül, konok halálraszántással. Az egyiknek széles, görbe szablya csillogott kezében, a másik rövid nyelvű baltát forgatott feje fölött. Néha, egy-egy pillanatra megálltak, méregették egymást, mint két viaskodó kakas, aztán megint villant a szablya, rándult a balta... Mintha valami ismeretlen, ősrégi harci táncot jártak volna, kecses mozdulatokkal perdültek, pattantak, inas karjukkal kígyózó mozdulatokat írtak le a levegőben, izmos, meztelen lábukkal elrúgták magukat a földtől. Az egyik homlokából ömlött a vér, végig az arcán, meztelen, izzadságtól fényes, bronz-színű testén. A másikkal az arca, mint piros folt virított a szürkülő estében, a pirosuló foltból csak két feketén csillogó szem és két fehér fogsor villant elő kísértetiesen.

A halálos csendben csak ziháló lélekzetük és fegyvereik összecsapása hallatszott.

A kaszárnya-udvart körülvevő barakkok ajtóiban kuli-asszonyok ácsorogtak egykedvűen, karjukon gyerekekkel; vagy két téglából készült nyílt tűzhely előtt guggolva, fekete bográcsokban kavargatták a vacsorához szükséges rizst. Az ajtók küszöbén férfiak guggoltak, szerszámjaikat kö-

szőrülték, közben érdeklődve pislogtak az udvar közepén életre-halálra harcoló két ember felé. Meztelen, nagyhasú gyerekek játszottak az udvar porában, ügyet sem vetve a körülöttük viharzó tragédiára.

A fiatal felügyelő megállt, mintha földbe gyökerezett volna a lába. Állt dermedten. Mintha egy fantasztikusan groteszk lidércálmom elevenedett volna meg előtte. Állt sokáig, bódultan, káprázó szemmel és szinte megbűvölten bámulta a viaskodókat. Aztán lassan magához tért, széjjelnézett. Mellette, a barakk deszkafalához támaszkodva, maláji asszony állott. Kócos, olajos, fekete haja álmos szemébe csüngött: a nyakába kötött hosszú kendőben kis, meztelen, kopaszra borotvált fejű maláji gyerek ült kényelmesen, kis szájából füstölgő szivarvég ágaskodott kifelé.

– Mi történik itt? – kérdezte a felügyelő.

Az asszony lassan ráemelte álmos, lomha szemét és hosszan, szótlanul bámult az arcába, mintha nem értené a kérdést. Aztán lenézett a derekán lógó gyerekre.

– Eeeh! Nééézd! Ez a Djulung mindig csak szivarozik! – mondta feddő hangon, de anyai büszkeséggel pislogott a fehér úrra. Hirtelen mozdulattal kihúzta a kétéves gyerek szájából a szivarvéget és a tulajdon ajkai közé dugta.

– Mi történik itt? – csattant fel a felügyelő hangja, most már indulatosan.

Az asszony megint rábámult álmodozó szemével. Aztán mintha felébredt volna, így felelt:

– Szukindin verekedik Djáluval.

A küszöbön guggoló férfiak kapáikat, baltáikat reszelgették, közben felfelnéztek, a harcolók felé. A gyerekek a porban kókuszdióhéjjal játszottak. A viaskodók lihegtek, izzadtságtól fényes testükről folyt a vér, szabályjuk, fegyverük meg-megvillant a levegőben. A fehér felügyelő odaugrott, hogy a küzdőket szétválassza. Abban a pillanatban villant a szablya, az egyik test megingott, megfordult tengelye körül és végigvágódott a földön. A másik hátrapattant és feszülő izmokkal, ugrásra készen, megmerevedve állt, csillogó szeme feszülten figyelte az elesett ellenfelet. Úgy állt ott, véresen, csillogó-barnán, mintha rajtuk, kettejükön kívül semmi egyéb nem lenne széles e világon.

– Eeeh! Nééézd, Djulong! Szamidin győzött! – mondta az asszony és piszkos kezével arra fordította Djulung egykedvű arcát.

– Eeeh! Szamidin győzött! Djálu meghalt! – mondták az asszonyok és tovább kavargatták rizsüket.

– C, c, – csóválták fejüket a férfiak. – Djálu meghalt. Szamidin lekasza-
bolta. C, c, ki hitte volna! Aztán rágyújtottak egy kukoricalevélbe csavart,
tömjénes dohányból készült cigarettára és tovább reszelgették baltájukat.
A felügyelő az udvar közepén állt, szemben a gyilkossal, kettőjük között
izzadtan, véresen hevert a porban a legyőzött.

A fehér ember lába reszketett az izgalomtól. Megborzongott.

– Fogjátok el! Gyilkos! – szakadt ki szájából a szó.

A gyilkos csak most vette észre a fehér tuwant. Harcias tartása megtört,
tekintete az úr szemébe rebbent, aztán lesütötte szemét, mutató- és hü-
velykujjával letörölte szablyája pengéjéről a vért, illedelmesen leguggolt
és halk, tiszteletteljes hangon köszönt:

– Tabeh tuwan.

Az életéért küzdő hím hirtelen alázatos kulivá zsugorodott össze, az életet
és halált fitymáló őseember szolgálai alázattal kúszott ura előtt a porban, tár-
sának véres hullája mellett. A barakk ajtóiban guggoló férfiak lassan fel-
tápázkodtak és közelebb settenkedtek. Az úr sápadt arcát elöntötte a hir-
telen feltámadt harag pírja.

– Miért gyilkoltad meg? – rivallt az előtte guggoló, lesütöttszemű ember-
re.

A kuli felnézett rá, zavaros szeme egy pillanatra találkozott a fehér ember
tekintetével, aztán megint lesütötte szemét és hallgatott.

Az úr egy ideig várt a feleletre.

A kulik tétova arccal ácsorogtak körülötte. A gyerekek karikákat rajzoltak
a porba. Az asszonyok katlanjai alatt, a setétedő alkonyatban pirosan vilá-
gított a tűz.

A gyilkos hallgatott.

– Miért hagytátok? – fordult az úr a báméskodó kulikhoz. – Miért nem
választottátok szét őket?

A kulik egymásra néztek és nem feleltek.

Sokáig álltak és hallgattak. Végre egy ráncosarcú, öreg kuli megszólalt:

– Ők akartak verekedni. Az ő dolguk.

A felügyelő ránézett az öreg, elnyútt emberre. Mondani akart valamit, de
aztán csak vállat vont:

– Kötözzétek meg és vigyétek az irodába! – intett a guggoló gyilkos felé.

Egy nagy varingin-fa alatt, melynek szélesen terpeszkedő ágairól légi
gyökerek szövevénye csüngött lefelé, pálmalevéllal fedett deszkabodé
állt. Csak oldala és hátsó fala volt, eleje üresen ásított az udvarra. Ez volt

a Törvény Háza, amelyben a fehér bíró egyszer egy héten igazságot osztott.

A bódében hosszú deszkaasztal állt és öt szék a fehér bíró, a radja képviselője és a maláj írnokok részére.

A szögesdróttal elkerített udvaron karcsú kókuszpálmák és nagylevelű djatti-fák vetettek sötét árnyékot a homokra. A szegesdrót-kerítésen túl, banán- és papayafák alatt cölöpökre épített pálmalevél kalibák sorakoztak méla csöndben.

A törvényház udvarán benszülöttek ültek keresztbe tett lábakkal a földön és halkán beszélgetve várták a bíró megérkezését. Khaki-ruhás csendőrök ácsorogtak a beszélgető csoportok között, a fáknak támaszkodva. Bágyadt kezükben madzagot tartottak. A madzag vége a vádlottak csuklójára volt erősítve, jelképéül annak, hogy a megkötözött nem szabad ember, hanem vádlott. Vádlók, vádlottak, tanúk ültek egy csoportban és halkán, különösen érdekes dolgokról beszélgettek: ennek a fehér tuwannak a fekete asszonya megcsalja az urát a vízhordó szolgálával; az a fehér tuwan naponta kétszer részeg; a kínai kereskedő ópiumot csempészett és elfogták, most új kínai van, de az is szokott ópiumot csempészni. A csendőrök is közbe-közbeszóltak, ők is ejtettek egy-egy szót a beszélgetésbe. Néha fel-felhúzták lecsúszó nadrágjukat, titokban kihúzták lábukat a nagy bőrbakancsokból, amelyeket a fehér katonai fegyelem kényszerített rájuk és titokban irigyelték civil honfitársaikat lenge öltözkükért. De hát: tuwan szuruh, – az úr így parancsolta. Mit változtathat a parancson egy szegény, benszülött csendőr?

Halkan, egyhangúan duruzsolva folyt a beszélgetés, vita nélkül, harag nélkül, nézeteltérés nélkül. Miért is izgatná magát az ember? Az élet rövid és Allah nem azért teremtette a világot, hogy az ember oktalan bosszantással keserítse egymást: menjen minden a maga útján, harag, civódás nélkül. A végén úgymint meghalunk mindnyájan; nem érdemes izgulni.

A beszélgetés elhalkult: messziről autó-berregés közeledett s néhány perc múlva egy rozoga, öreg Ford zötyögött a szegesdrótkerítés bejárója elé. A kocsiból egy fehérruhás úr, egy öreg, tiszteletreméltó benszülött és néhány fiatal maláj írnok kászálódott ki. Az udvaron ülők áhítatos tisztelettel néztek az írnokok hóna alá szorított aktacsomók felé és halkán torkukat köszörülték.

A középső székre a fehérruhás tuwan ült, mellé a tiszteletreméltó öreg maláj, a rajda öccse és helyettese.

A radjának a fehér hatalom meghagyta a palotáját, évi járulékot fizet neki, de az ország kormányzásába nem engedi beleszólni. A bíraskodásnál

azonban jelen kell lennie, hogy a nép meg legyen győződve uralkodója hatalmáról. A maláj írnokok kirakták aktáikat és az ülés megkezdődött.

Egy csendőr Szamidint az úr asztala elé vezette. Aztán mindenféle furcsaságokat kérdeztek tőle. Hány órakor kezdett verekedni? Kiélesítette-e előbb szablyáját? Miért ölte meg Djálut?

Szamidin kétségbeesetten nézett körül. Hány órakor? Ki tudja azt? Élesítette-e előbb szablyáját? Mi köze ennek az ügghöz? Megölte Djálut és kész. Miért ez a sok teketória?

A radja öreg öccse lehajtja fejét és egykedvűen bámul az asztalra. A csendőrök összenéznek és fejüket csóválják. A földön ülő malájok értelmetlen arccal bámulnak egymásra. Mit nem kérdez a fehér tuwan? Szamidin megölte Djálut. Ezt mindenki tudja. Mi van itt még kérdeznivaló? Megölte, mert Djálu elszerette a feleségét. Ezt is tudja mindenki, csak persze a fehér tuwan nem. Megölte férfi módra. Nem hátulról, hanem viaskodás közben. Fontos az, hogy délután négykor vagy este hatkor ölte meg? Vagy hogy köszörülte-e előbb a szablyáját? Mit tehet egy férfi egyebet, mint amit Szamidin tett?

De a fehér bíró európai ember, ő könyvekből tanulta az igazságot és aszerint is méri. Ő nem fogja fel olyan egyszerűen az életet, mert az ő hazájában mások az életviszonyok, erkölcsök, felfogások.

A fehér bíró májbajos és melege van. A tanúvallomások nem egyeznek. Némelyik tanú nem is érti a kérdést. A bíró bosszankodik. Az egyetlen értelmes tanú az ültetvény-felügyelő. Ő meg tudja mondani, hány éves, hol született, mi a vallása. Azt is tudja, hány órakor verekedtek. A bíró ki mondja az ítéletet: Öt évi kényszermunka.

– Trima kaszi banjak! – Alázattal köszönöm, – motyogja Szamidin megkönnyebbülten és feltápáskodik a földről, ahol eddig keresztbe tett lábakkal ült.

Na gyere, – mondja a maláj csendőr barátságosan és gyöngéden megrántja a madzagot.